

Santa Maria del Castell de Balsareny

Balsareny

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Vora el castell de Balsareny. Sector central del terme municipal.
Emplaçament	Carretera de servei lateral a l'Eix del Llobregat (C-1411z), al km. 48,2 pista asfaltada direcció NE 300 m i trencall direcció sud que puja al castell.
Alçada:	414
Coordenades:	
Latitud:	41.8703
Longitud:	1.88184
UTM Est (X):	407208
UTM Nord (Y):	4635980

Classificació

Número de fitxa	08018 - 291
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Edifici
Estil / època:	Medieval Romànic Modern Barroc
Segle	XII, XVII
Estat de conservació	Bo
Notes de conservació:	Restaurada
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	Inexistent
Observacions protecció:	Pla General d'Ordenació Urbana del Municipi de Balsareny (PGOU). Article 76 (edificis especialment protegits). Núm. 2: Mare de Déu del Castell.
Data aprovació:	dc., 27/11/1991 - 12:00
Número inventari	IPA 581 (fitxa genèrica del castell)
Generalitat i altres inventaris	

Accés	Fàcil
Ús actual:	Religiós
Titularitat	Privada
Titular:	08018A009000490000DI

Fitxes associades:

[Goigs de la Mare de Déu del Castell de Balsareny](#)
[Castell de Balsareny](#)

Autoria de la fitxa	Jordi Piñero Subirana
Data de registre de la fitxa:	dg., 20/11/2022 - 11:57

Descripció

Església emplaçada vora el castell de Balsareny, a l'extrem sud del turó per on passa el camí d'accés. La construcció actual presenta les característiques d'un romànic avançat, probablement de mitjans del segle XII, mentre que al segle XVI i començament del XVII fou ampliada amb una sagristia i una capella lateral barroca dedicada a la Mare de Déu del Castell. El temple originari consta d'una nau única capçada al nord-est per un absis semicircular llis. L'aparell és format per carreus lligats amb morter de calç, de mides petites, sense polir i disposats en filades uniformes. Al mur de migdia hi trobem dues finestres de doble esqueixada i la porta primitiva, que està feta amb un arc de mig punt ressaltat exteriorment per un altre arc en degradació rematat amb arquivolta a manera de guardapols. Aquesta porta ara està tapiada.

A la façana de ponent s'obre la porta actual. Al seu damunt hi ha una finestra de doble esqueixada rematada amb un petit arc dovellat. La façana és coronada amb un campanar d'espada de dues obertures.

A l'interior, la nau és coberta amb volta de perfil apuntat que arrenca d'una imposta senzilla. Al final de la nau dues arcades en gradació donen pas a l'absis. Al lateral de ponent s'obre mitjançant una gran arcada escarsera la capella dedicada a la Mare de Déu. És de planta quadrada i coberta amb cúpula. En aquesta capella s'hi va fer la cripta funerària de Joan-Antoni de Martín, el primer baró de Balsareny del llinatge dels Martín. Això és el que es desprèn d'una inscripció tardana: "primus dominus castri baroniae de Balcereni". Fins el 1936 s'hi venerava la imatge de la Mare de Déu del Castell, del segle XVII i feta de marbre de Carrara. Ara la substitueix una reproducció moderna, també de marbre.

Observacions:

L'església ha estat restaurada modernament per la Diputació de Barcelona.

Història

El castell de Balsareny apareix esmentat l'any 951 en antics documents d'època carolíngia procedents del monestir de Sant Benet de Bages. Pel que fa a l'església del castell, ja consta l'any 1039 i també apareix esmentada el 1045. En un principi estava dedicada a sant Iscle.

Al segle XVI i començament del XVII fou ampliada amb una sagristia i una capella lateral barroca dedicada a la Mare de Déu del Castell. A mitjans del segle XVII la baronia de Balsareny havia passat a la família Martín, que eren ciutadans honrats de Barcelona, d'origen italià. Foren ells qui van fer construir la capella lateral, amb la intenció de convertir-la en un panteó familiar, ja que hi van enterrar Joan Antoni Martín, el primer baró de la nissaga. Amb posterioritat a 1685 l'advocació de l'església es canvià per la de la Mare de

Déu. En aquesta capella lateral s'hi venerava una imatge de la Verge feta de marbre de Carrara al segle XVII. Tenia una llarga tradició de devoció popular i de miracles (Carreté, 2010: 110). Aquesta tradició es recull en els goigs dedicats a la Mare de Déu del Castell. Amb motiu de la Guerra Civil de 1936 aquesta escultura es va perdre. Ara la substitueix una altra escultura, també de marbre.

Bibliografia

AUTORS DIVERSOS (1984). "Castell de Balsareny, Santa Maria del Castell de Balsareny", *Catalunya Romànica*, vol. XI "El Bages", Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, p. 116-120.

CARRETÉ PARERA, Ramon; BENÉITEZ, Vicenç (2002). *Balsareny: història en imatges (1897-1975)*. Col·lecció Fotografia històrica, 12. Angle Editorial; Centre d'Estudis del Bages, Manresa, p. 9-14, 45-48.

CARRETÉ PARERA, Ramon (2010). *Noms de lloc, de casa i de persona de Balsareny*. Institut Cartogràfic de Catalunya, Barcelona, p. 110.

CATALÀ ROCA, Pere; de FLUVIÀ, Armand; A.P.; SANS i GENÉ, Josep M. (1976). "Castell de Balsareny", *Els Castells catalans*, vol. V. Barcelona, Rafel Dalmau Editors, p. 496-518. (2ª edició: 1997).

SERRA SALA, Joan M.; CARRETÉ PARERA, Ramon (2005). *Balsareny, ahir i avui*. Ajuntament de Balsareny, p. 27-34.

SITJES MOLINS, Xavier (1986). *El Castell de Balsareny*. Gràfiques Montaña, Manresa.

